

dacă unele categorii diferă. Spectacole care – prin ambiție sau realizare – ies din rând sunt puține, debuturile nici nu uimesc, nici nu revoltă prin îndrăzneală sau originalitate. Chiar dacă printre critici apar anumite opțiuni individuale, neconforme gustului comun, ele sunt anulate de votul majorității. Chiar și premiile să le zicem “periferice”, acordate

de diverse reviste sau asociații, răsplătesc valorile recunoscute întâi de alții și nu au nici un fel de intenție polemică.

S-ar putea ca, măcar parțial, creatorii care nesocotesc și disprețuiesc opiniile criticilor să aibă dreptate. Ei au, desigur, un sistem estetic propriu și un program precis, ale căror calități și dimensiuni nu pot fi recepționate de pe margine sau de la

suprafață. Ei sunt ca aisbergul care a scufundat “Titanic”-ul. Acolo, în profunzime, el nici nu poate fi apreciat: toată lumea știe că la mari adâncimi și peștii sunt orbi. La suprafață, inconștienții dansează, fără să realizeze că în fiecare artist jignit zace un criminal potențial.

Magdalena Boiangiu

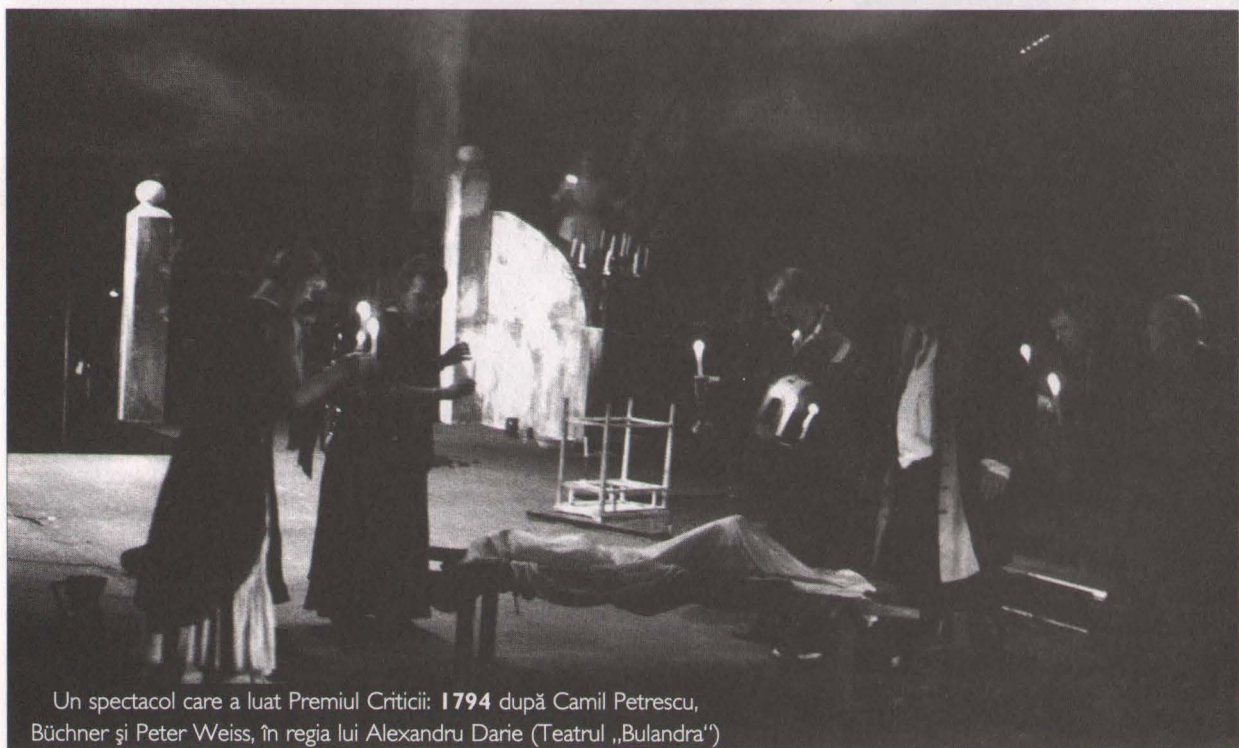
Frica de clasament

Alcătuirea de clasamente este, probabil, unul dintre cele mai vechi jocuri din lume; în orice caz, unul dintre cele mai răspândite. Membrii Academiei Franceze întocmesc clasamente atunci când aleg, dintre mai mulți candidați, pe cel ce va intra în rândul “nemuritorilor” și tot clasamente întocmesc membrii tribului Yagomago atunci când hotărăsc care e cel mai bun vânător de capete din ținut. Chiar dacă sarcina celor din urmă este mai simplă, pentru că e mai ușor să numeri scalpurile care împodobesc coliba cuiva decât să măsoari cantitatea de știință și înțelepciune care împodobește (pe dinăuntru) țeasta altcuiva, până la urmă este vorba, și într-un caz, și în celălalt, despre un joc. Dar un joc serios și având, câteodată, înțelesuri grave.

La un astfel de joc sunt chemați să participe, o dată-de două ori pe an, și criticii de teatru, când li se cere să aleagă pe “cel mai bun” actor, regizor etc., alegerea urmând să se materializeze uneori în premii, alteori într-o banală succesiune de nume și titluri. “Banală” ?!

Observ, de mai multă vreme, un fenomen interesant. Pe cât de lesne merg lucrurile într-un juriu format exclusiv sau preponderent din critici, pe cât de ușor îi este unui grup de “teoreticieni” să producă o opțiune colectivă (desigur, există și situații când încăpățânarea sau reaua-credință a câte unui trist specimen prelungește “dezbaterea” până în zori, dar acestea sunt, slavă Domnului, excepții), pe cât de pregătit este, cu alte cuvinte, criticul să se expună judecății publice în calitate de membru al unui grup, pe atât

de greu, sau de neplăcut, sau (mai știi ?) de riscant i se pare aceluiși să apară în fața lumii ca autor al unei liste de preferințe individuale. Solicită-i unui critic să declare, în scris, care crede el că a fost, de pildă, cel mai bun spectacol al stagiunii și, dacă nu vei fi refuzat, amabil sau tăios, vei fi amânat de cel puțin două ori, copleșit cu argumente privind inutilitatea sau caducitatea clasamentelor în general și a celor din domeniul artei în special, consultat mai mult sau mai puțin fătîș asupra propriilor tale opțiuni ș.a.m.d. Iar când vei obține, în sfârșit, răspunsurile, vei constata că pentru fiecare “poziție” ți s-au indicat măcar două nume sau titluri, notându-se, eventual, în paranteză, tot atâtea care “ar merita să...”. Evident, se poate întâmpla ca, într-un interval dat, doi creatori să producă opere de valoare

Un spectacol care a luat Premiul Criticii: 1794 după Camil Petrescu, Büchner și Peter Weiss, în regia lui Alexandru Darie (Teatrul „Bulandra”)

egală și, pe urmă, nu criticii români au inventat distincțiile ex-aequo. Când, însă, în locul unui singur nume ți se furnizează în mod obișnuit un pomelnic, lucrul nu denotă, după părerea mea, o nuanțare complexă a verdictului sau o rigoare profesională împinsă la extrem, ci...

"... lipsă de profesionalism !" ar exclama, cu vădită satisfacție, o sumedenie de persoane din lumea teatrului și, în primul rând, un mare număr de critici. Personal, nu cred că despre așa ceva este vorba; oricum, nu în cazurile când profesionalismul individului în chestiune a fost dovedit, într-un timp mai lung sau mai scurt, de scrierile sale, mai dezvoltate decât răspunsul la un chestionar. Cred că la mijloc este, bine ascunsă dar cu atât mai puternică, spaima criticului, o spaimă complicată și multiplă, alcătuită din: spaima de a nu greși, spaima de a nu fi greșit înțeles, spaima de a nu contraria grupul căruia îi aparține din punct de vedere ideologic sau organizatoric,

spaima de reacțiile (deseori mitocănești, scuzați expresia !) ale artiștilor trecuți eventual cu vederea, spaima de a nu părea absolutist, spaima de a nu părea partizan, spaima de a nu părea subiectiv... și încă multe alte spaime, mai mult sau mai puțin identificabile. Cum a ajuns criticul român să trăiască în și cu această chinuitoare și, la limită, periculoasă stare de spirit ? Între altele, ca urmare a răsturnării ierarhiilor – chiar și a ierarhiilor autentice și necesare – în febra revoluționarismului post- (mai cu seamă post-) decembrist. Unii dintre creatorii de spectacol au folosit libertatea dobândită nu pentru a-și continua cu sporită forță opera, ci pentru a vitupera pe la colțuri, inclusiv pe la colțuri de gazetă, împotriva criticilor, făcuți, mai cu mânuși, mai de la obraz, dictatori, unelte ale Puterii, imposter, impotenți, imbecili. Desigur, între timp lucrurile s-au mai calmat, dar nici în ziua de azi nu e surprinzător să constatăi că un regizor sau un actor pune o cron-

ică rea la adresa lui nu pe seama gustului (fie și discutabil) al criticului, ci pe seama vederilor politice ale aceluia.

Mai îngrijorător este, însă, faptul că, adesea, criticii înșiși acceptă să se socotească, în cetatea teatrului, un fel de locuitori de categoria a II-a, aflați, pe lângă creatori, pe post de muște la arat. M-a stupefiat afirmația în public a unui relativ proaspăt și, altminteri, peste poate de iconoclast reprezentant al breslei, cum că "noi trăim pe spinarea celor care muncesc pe scenă". Nu cred că unui actor i-a venit vreodată în minte să declare că el trăiește pe spinarea dramaturgului care a scris piesa ori pe spinarea tâmplarului care a construit scena. Acest masochism mi se pare primejdios pentru că dezvăluie, în realitate, o gravă nesiguranță a criticului în privința propriei sale misiuni. Acestei categorii de gânditori i-aș cere să întocmească, lunar sau chiar săptămânal, câte un clasament...

Alice Georgescu

Despre teatru ca terapie (2)

Autorul primului text pe care l-am pus în scenă într-un teatru profesionist – Martin Crimp – a cedat ispitei de a vizita "locul faptei", incitat poate și de rezonanța legendară a Transilvaniei.

Târgu-Mureș, 1994. Martin, londonez get-beget, asistă la o reprezentație cu a sa **Piesă cu repetiții** la Sala Mică a Teatrului Național. La final, spectatorii sunt informați despre prezența autorului și a regizorului spectacolului, fiind provocați cu celebrul "Dacă există întrebări..." Martin îmi șoptește: "În Anglia nu ar rămâne nimeni". La Târgu-Mureș, în 1994, nu a plecat nimeni. Spectatorii au mai rămas aproape două ore (după un spectacol care dura, fără pauză, peste două ore) să discute... Ce credeți ? Nu concepția regizorală, nu interpretarea actorilor, nu calitatea scriiturii, ci... problema pusă de piesă.

Personajul principal, un bărbat în pragul vârstei de 40 de ani, se întoarce în propriul trecut pentru a-și fructifica șansele pe

care le-a ratat și care, crede el, i-ar fi schimbat viața nenorocită. Nu numai că eșuează și mai lamentabil, dar sfârșește prin a fi omorât într-o împrejurare în care, în trecutul "real", fusese doar amenințat. Și moare neînțelegând nimic.

S-au identificat cu acest personaj inclusiv fete de 16 ani. S-a pronunțat insistent un cuvânt care pare a-și trage seva prin chiar rădăcinile teatrului: Destin. Mulți au mărturisit că și-au dorit adeseori același lucru ca personajul principal, dar că acum se simt "vindecați".

Atunci, la Târgu-Mureș, în 1994, m-am vindecat și eu de ispita de a-mi concepe spectacolele ca pe niște extemporale în fața criticii sau a colegilor. Mi-am dat seama de forța imensă pe care o au câteva zeci de minți concentrate în același timp asupra aceleiași probleme. Și de atunci mă simt mult mai responsabil.

Theodor Cristian Popescu